

Krystyna Krzyżanowska, Anna J. Parzonko[✉], Anna Sieczko

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Formy i metody oddziaływań doradczych w państwowych jednostkach doradztwa rolniczego

Streszczenie. Celem artykułu było przedstawienie najczęściej stosownych przez doradców rolniczych form i metod doradczych. Badania przeprowadzono w 2024 roku i objęto nimi 716 doradców zatrudnionych w państwowych jednostkach doradztwa rolniczego w Polsce z zastosowaniem metody sondażu diagnostycznego z techniką ankiety według standaryzowanego kwestionariusza. Uzyskane wyniki wskazują, że najczęściej stosowanymi formami doradztwa były szkolenia stacjonarne i zdalne, a doradcy najczęściej w swojej pracy wykorzystywali podające metody oświatowe. Do preferowanych przez doradców metod praktyczno-doświadczalnych należały pokaz i demonstracja rolnicza. Za najbardziej skuteczną formę doradztwa uznano doradztwo indywidualne.

Słowa kluczowe: metodyka pracy doradczej, doradztwo rolnicze, forma doradcza, metoda doradcza, doradztwo cyfrowe

Wstęp

Współczesne organizacje doradcze podejmują wiele wyzwań związanych z zaspokajaniem potrzeb edukacyjnych i doradczych rolników oraz mieszkańców wsi. Aby spełniać oczekiwania odbiorców oferowanych usług, bardzo ważne jest dobre przygotowanie metodyczne doradców do wykonywania tego zawodu. Doradcy mogą wykorzystywać wiele form i metod edukacyjno-doradczych opracowanych i sprawdzonych przez wiele pokoleń doradców i nauczycieli przedmiotów zawodowych odpowiedzialnych za realizację zagadnień z zakresu rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w ramach edukacji szkolnej i pozaszkolnej. Znajomość tych form i metod, a także umiejętność wykorzystywania ich w pracy zawodowej w połączeniu z wiedzą stwarzają szansę bycia doradcą kompetentnym i cieszącym się uznaniem wśród klientów. Zdaniem Bolanda (1995, s. 89) o skuteczności oddziaływań doradczych niemalże w takim samym stopniu decydują wiedza fachowa i umiejętności metodyczne doradcy. Wysokie kompetencje fachowe i metodyczne są również najważniejszymi kompo-

Krystyna Krzyżanowska ORCID: 0000-0002-4160-6661; Anna J. Parzonko ORCID: 0000-0002-2370-8154;
Anna Sieczko ORCID: 0000-0001-9065-0362

[✉]anna_parzonko@sggw.edu.pl

nentami decydującymi o wiarygodności i zaufaniu rolnika do doradcy. Z kolei brak umiejętności metodycznych może prowadzić do niekorzystnej oceny doradcy przez rolników oraz niechęci do dalszych spotkań z nim (Zawisza, 2003, s. 88). W literaturze przedmiotu pojęcie formy pracy doradczej obejmuje organizację określonych działań oświatowych lub doradczych stanowiących pewną całość, np. kurs kwalifikacyjny czy szkolenie rolnicze (Sikorska-Wolak, Krzyżanowska i Parzonko, 2014, s. 127). Doradca w swoim działaniu organizuje pracę oświatowo-doradczą skierowaną do różnych grup odbiorców (młodzieży, dorosłych rolników, kobiet wiejskich, mieszkańców wsi czy specjalistycznych grup producentów) i wykorzystuje w tym celu różne formy organizacyjne. Z kolei w ramach danej formy doradca dobiera metody dostosowane do celów pracy, oczekiwań i predyspozycji odbiorców oraz jego preferencji (Jachimowicz i Tabor, 1998, s. 98). W doradztwie rolniczym metody pracy doradczej są ściśle powiązane z metodami pracy oświatowej, a ich współwystępowanie decyduje o skuteczności pracy doradcy.

Termin ‘metoda’ pochodzi od greckiego słowa *methodos* i oznacza sposób badania, drogę dochodzenia do prawdy, etymologicznie jest więc powiązany z takimi znaczeniami, jak: metodologia czy metodyka badań oraz poszukiwanie prawdy (Okon, 2023, s. 246). Według Maziarza (1977, s. 373) metodą nauczania, czy szerzej metodą pracy oświatowej, nazywamy określony sposób pracy nauczającego i uczących się, obejmujący pewien dobrowolny zespół czynności dydaktycznych umożliwiające uczącym się przyswojenie nowej wiedzy, umiejętności, nawyków oraz kształtujące ich poglądy, zdolności i zainteresowania. Według Przychodzenia (1992, s. 88) metoda w doskonaleniu zawodowym jest to wypróbowany sposób pracy (nauczyciela, instruktora, doradcy) z rolnikiem, umożliwiające temu drugiemu osiągnięcie pożądanych kompetencji, tzn. takich, których zakres i poziom pozwolą mu rozwiązywać społeczne i gospodarcze problemy (zadania) związane z prowadzeniem gospodarstwa rolniczego. Z kolei zdaniem Wawrzyniaka (2000, s. 134) metoda poradnictwa rolniczego jest to „określony sposób pracy doradcy z rolnikami, obejmujący stosunkowo prosty zespół czynności praktycznych, umożliwiające im przyswajanie nowych elementów postępu rolniczego, bliższe zetknięcie z nowościami w różnych aspektach, a następnie pełne wprowadzenie ich do produkcji rolniczej na podstawie racjonalnych przesłanek społeczno-ekonomicznych”.

W doradztwie rolniczym istnieją różne kryteria podziału metod. W zależności od liczby uczestników wyróżnia się metody indywidualne, grupowe, środowiskowe i masowe. Metody indywidualne polegają na pracy z jednym rolnikiem, przedsiębiorcą, a grupowe na współpracy z kilkoma lub kilkunastoma klientami. Metody środowiskowe są realizowane przez instytucję doradczą na rzecz lokalnego środowiska społecznego, masowe natomiast opierają się na wykorzystaniu mass mediów. Innym kryterium podziału metod może być wykorzystanie różnych sposobów i technik, które pogłębiają i poszerzają możliwości percepcyjne odbiorcy poprzez wykorzystanie zmysłów (werbalne, wizualne, audiowizualne i doświadczałne) (Maziarz, 1970, s. 43; Jachimowicz i Tabor, 1998, s. 98). Z kolei Wawrzyniak (2000, s. 154–168) metody doradztwa rolni-

czego podzielił na: wizualne (np. wizytacja w gospodarstwie rolniczym), praktyczne (np. pokaz, demonstracja, doświadczenie), czynnościowe (np. konkurs, wystawa, wycieczka), organizatorskie (np. organizowanie gospodarstw specjalistycznych).

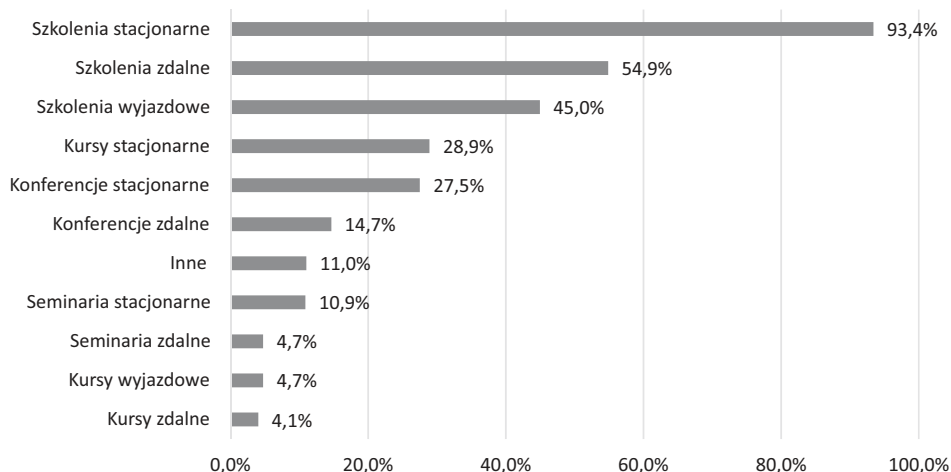
W czasach rozwiniętej komunikacji, nieograniczonego dostępu do wielu publikatorów, w tym w dobie Internetu, metody doradcze można podzielić według sposobów oddziaływania na: metody oddziaływania bezpośredniego (są to wszystkie metody pracy doradczej, w których dochodzi do osobistego kontaktu doradcy z osobami radzącymi się) oraz metody oddziaływania pośredniego (są to wszystkie metody oddziaływania „na odległość”, a więc audycje radiowe i telewizyjne, książki, prasa, ulotki, strony internetowe, portale, media społecznościowe, webinary, telekonferencje itp.) (Sikorska-Wolak, Krzyżanowska i Parzonko, 2014, s. 129). Nowe technologie informacyjno-komunikacyjne mają współcześnie coraz większe znaczenie, ponieważ umożliwiają nawiązanie kontaktu z odbiorcami w sytuacji, gdy fizycznie nie jest to możliwe, np. jeśli uczestników dzielą duże odległości czy podczas trwania pandemii (Bogusz i Kiełbasa, 2021, s. 18–19).

Metoda i organizacja badań

W badaniach empirycznych wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z techniką ankiety według standaryzowanego kwestionariusza. Badania przeprowadzono w 2024 roku i objęto nimi 716 doradców. W próbie badawczej dominowały kobiety, a ich udział wynosił 70,1%. Doradcy byli zróżnicowani pod względem wieku: poniżej 30. roku życia – 12,7%, w przedziale 31–40 lat – 27,9%, w przedziale 41–50 lat – 33,4%, w przedziale 51–60 lat – 16,3% i powyżej 60. roku – 9,6%. Respondenci byli bardzo dobrze wykształceni, ponieważ 95,7% legitymowało się wykształceniem wyższym, w tym 83,8% wykształceniem wyższym rolniczym i tylko 4,3% miało wykształcenie średnie. Badani charakteryzowali się zróżnicowanym doświadczeniem zawodowym w doradztwie: krótki staż pracy w doradztwie (do 5 lat) miało 41,5% badanych, w przedziale 6–15 lat – 18,6%, w przedziale 16–25 lat – 23,0% i powyżej 25 lat – 16,9%. Respondenci byli zatrudnieni głównie w ośrodkach doradztwa rolniczego (98,3%) i tylko 1,7% w centrum doradztwa rolniczego. Wśród uprawnień, którymi legitymowali się doradcy, należy wskazać: doradca rolniczy (84,2%), upoważnienie do obsługi aplikacji e-wniosek (71,9%), doradca rolno-środowiskowy (37,4%), ekspert przyrodniczy na potrzeby działania rolno-środowiskowo-klimatycznego (7,5%), doradca leśny (0,1%) oraz inne (7,5%). Respondenci uczestniczyli w różnych formach doskonalenia zawodowego, przy czym głównie były to szkolenia (90,6%), następnie samokształcenie (39,2%), studia podyplomowe (25,0%), kursy (24,2%) oraz inne (6,1%).

Wyniki badań

W badaniach poszukiwano odpowiedzi na pytanie dotyczące form doradztwa, które doradcy wykorzystują w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi. Wyniki przedstawiono na wykresie 1.

Badany mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wykres 1. Formy doradztwa stosowane przez doradcę w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi [%]

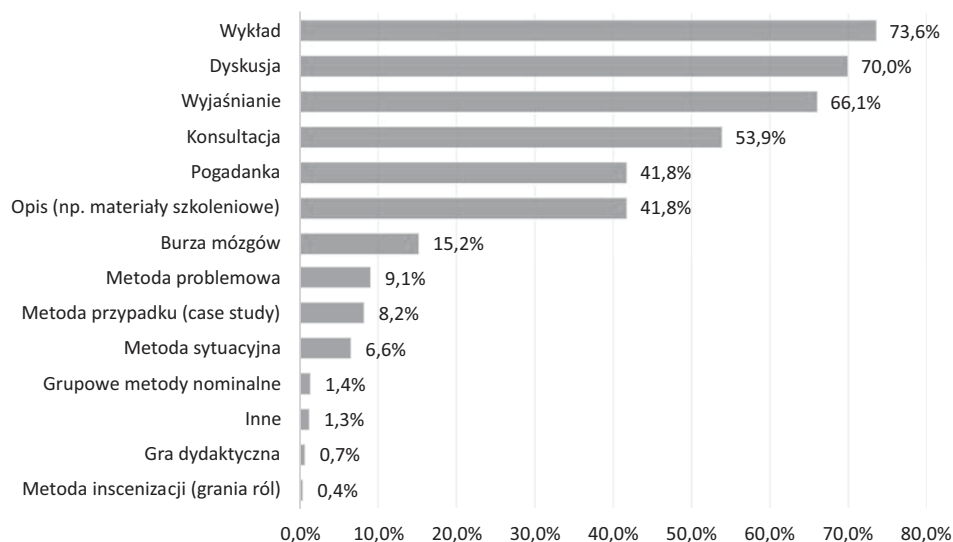
Źródło: wyniki badań własnych.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że dominującą formą doradztwa były szkolenia stacjonarne, ponad połowa respondentów wskazała szkolenia zdalne i prawie połowa szkolenia wyjazdowe, co trzeci doradca wymienił kursy i konferencje stacjonarne, co ósmy konferencje zdalne, a co dziesiąty seminaria stacjonarne. Doradcy wyrazili również opinię na temat preferowanych metod oświatowych w pracy doradczej z rolnikami i mieszkańcami wsi, którą przedstawiono na wykresie 2.

Doradcy najczęściej w pracy doradczej wykorzystywali podające metody oświatowe, których istota polega na przekazaniu gotowej do zapamiętania wiedzy. Następnie respondenci wymieniali metody poszukujące, bazujące na wiedzy dotychczas posiadanej przez uczestników procesu doradczego. Najrzadziej wskazywano różne metody aktywizujące, określane też mianem metod dyskusyjnego rozwiązywania problemów. Wśród metod podających dominował wykład (3/4 badanych), następnie wyjaśnianie (2/3 badanych), konsultacja (ponad połowa badanych) i opis (2/5 badanych). Z grupy metod poszukujących częściej stosowana była dyskusja (70,0%) niż pogadanka (40,0%). Natomiast spośród metod aktywizujących najczęściej stosowana była burza mózgów, następnie metoda problemowa, metoda przypadku (*case study*) i metoda sytuacyjna. Sporadycznie doradcy wykorzystywali gry dydaktyczne czy metodę inscenizacji (odgrywania ról).

Im dłuższy staż pracy w doradztwie, tym częściej doradcy stosowali metodę wykładu, dyskusji, pogadanki, burzy mózgów czy metodę problemową (tab. 1). Konsultacji czy wyjaśnień zainteresowanym rolnikom częściej udzielali doradcy legitymujący się wykształceniem wyższym niż średnim. W badaniach rozpoznano preferencje doradców dotyczące stosowania metod praktyczno-doświadczalnych w pracy doradczej, co przedstawiono na wykresie 3.

Formy i metody oddziaływań doradczych w państwowych jednostkach...

Badany mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wykres 2. Metody pracy oświatowej wykorzystywane przez doradców w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi [%]

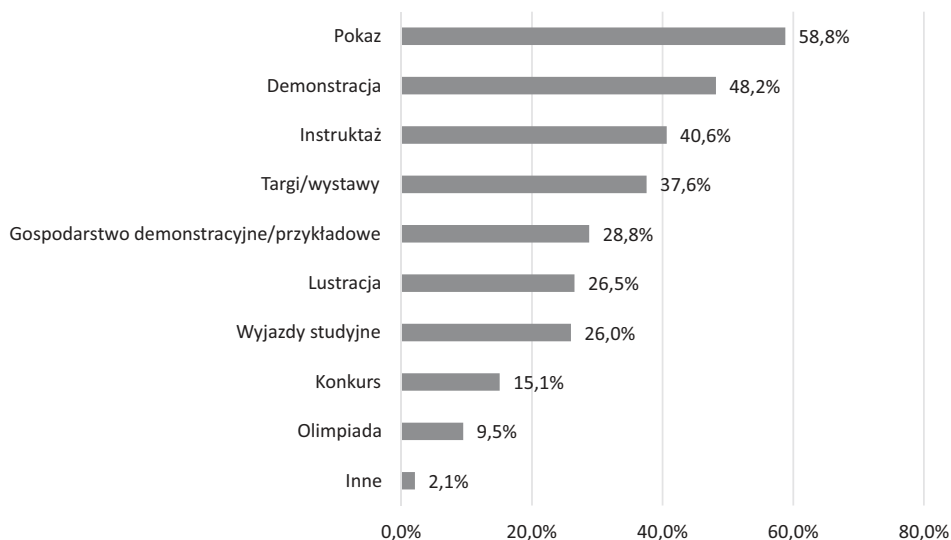
Źródło: wyniki badań własnych.

Tabela 1. Metody pracy oświatowej wykorzystywane przez doradców w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi w zależności od poziomu wykształcenia i stażu pracy [%]

Metoda oświatowa	Ogółem N = 716	Wykształcenie			Staż pracy w doradztwie [lata]				
		średnie N = 31	wyższe nierolnicze N = 85	wyższe rolnicze N = 600	do 1 roku N = 123	2–5 N = 174	6–15 N = 133	16–25 N = 165	25 i więcej N = 121
Wykład	73,6	71,0	61,2	75,5	54,5	64,9	81,2	80,6	87,6
Dyskusja	70,0	74,2	54,1	72,0	65,0	63,8	72,9	70,3	80,2
Wyjaśnianie	66,1	58,1	62,4	67,0	67,5	65,5	60,9	69,7	66,1
Konsultacja	53,9	25,8	51,8	55,7	47,2	55,7	56,4	59,4	47,9
Pogadanka	41,8	41,9	42,4	41,7	39,8	39,1	41,4	42,4	47,1
Opis	41,8	51,6	37,6	41,8	40,7	42,5	42,1	38,8	45,5
Burza mózgów	15,2	6,5	17,6	15,3	16,3	14,9	15,0	13,9	16,5
Metoda problemowa	9,1	9,7	4,7	9,7	3,3	8,0	7,5	13,3	12,4
Metoda przypadku	8,2	3,2	5,9	8,8	5,7	6,3	9,8	11,5	7,4
Metoda sytuacyjna	6,6	3,2	10,6	6,2	6,5	8,0	5,3	4,8	8,3
Gra dydaktyczna	0,7	–	1,2	0,7	0,8	–	0,8	0,6	1,7
Metoda inscenizacji	0,4	–	–	0,5	–	–	0,8	–	1,7

Badany mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: wyniki badań własnych.

Badany mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 3. Metody praktyczno-doświadczalne wykorzystywane przez doradców w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi [%]

Źródło: wyniki badań własnych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że najczęściej stosowaną przez doradców metodą praktyczną był pokaz (prawie 2/3 wskazań). Jest to metoda wykorzystywana głównie w celu kształtowania umiejętności racjonalnego wykonania czynności nowych lub znanych, ale wykonywanych niepoprawnie, a także uświadomienia uczestnikom konieczności poznania danych zagadnień czy poprawności ich wykonania do celów praktycznych. Prawie połowa badanych doradców wskazała też demonstrację rolniczą. Ta metoda z kolei jest wykorzystywana do upowszechniania wyników badań dotyczących nowych odmian roślin, stosowania nawozów i herbicydów. Doświadczenia demonstracyjne trwają przez cały okres wegetacyjny, mają zazwyczaj większą siłę oddziaływania i większy zasięg niż pokazy. Z badań wynika, że 2/5 doradców organizowało targi czy wystawy, 1/4 organizowała wyjazdy do gospodarstw demonstracyjnych, lustracje gospodarstw czy wyjazdy studyjne. Co ósmy respondent wykorzystywał konkurs jako metodę praktyczną w realizacji zadań doradczych, a co dziesiąty organizował olimpiadę rolniczą. Wybór poszczególnych metod praktyczno-doświadczalnych zależał m.in. od wieku i wykształcenia respondentów (tab. 2).

Należy zauważyć, że doradcy z wykształceniem wyższym rolniczym częściej niż z wykształceniem wyższym nierolniczym stosowali takie metody jak: lustracja gospodarstwa, demonstracja rolnicza, pokaz czy instruktaż. Być może posiadanie wiedzy rolniczej sprzyjało podejmowaniu takich inicjatyw. Im starsi wiekiem doradcy, tym częściej organizowali pokazy i demonstracje rolnicze, przygotowywali instruktaż, organizowali targi i wystawy, a także lustracje gospodarstw rolniczych czy wyjazdy studyjne.

Tabela 2. Metody praktyczno-doświadczalne wykorzystywane przez doradców w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi w zależności od poziomu wykształcenia i wieku [%]

Metoda praktyczno-doświadczalna	Ogółem N = 716	Wykształcenie				Wiek [lata]			
		średnie N = 31	wyższe nierolnicze N = 85	wyższe rolnicze N = 600	30 i mniej N = 91	31–40 N = 200	41–50 N = 239	51–60 N = 117	61 i więcej N = 69
Pokaz	58,8	67,7	48,2	59,8	49,5	58,0	55,6	67,5	69,6
Demonstracja	48,2	51,6	35,3	49,8	40,7	43,5	50,2	55,6	52,2
Instruktaż	40,6	38,7	31,8	42,0	39,6	30,0	40,2	53,8	52,2
Targi/wystawy	37,6	51,6	32,9	37,5	29,7	32,5	35,6	48,7	50,7
Gospodarstwo demonstracyjne	28,8	22,6	30,6	28,8	27,5	26,5	25,9	33,3	39,1
Lustracja	26,5	25,8	14,1	28,3	11,0	20,5	26,4	41,0	40,6
Wyjazdy studyjne	20,0	16,1	25,9	26,5	16,5	23,0	23,4	37,6	36,2
Konkurs	15,1	6,5	16,5	15,3	5,5	12,5	17,2	22,2	15,9
Olimpiada	9,5	3,2	8,2	10,0	4,4	5,5	9,2	17,9	14,5
Inne	2,1	–	4,7	1,8	4,4	3,0	0,8	–	4,3

Badany mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: wyniki badań własnych.

Jednym z kryteriów wyboru form i metod doradczych, poza oczywistymi, takimi jak rodzaj problemu, oczekiwania radzących się czy możliwości i umiejętności doradcy, jest dominująca forma organizacyjna wykorzystywana w realizacji określonych programów doradczych. Opinię doradców dotyczącą skuteczności różnych form organizacyjnych doradztwa przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Ocena skuteczności różnych form doradztwa

Wyszczególnienie	Doradztwo indywidualne	Doradztwo grupowe	Doradztwo środowiskowe	Doradztwo internetowe	Doradztwo masowe
Średnia	8,81	6,24	6,13	5,83	5,36
Mediana	9	6	6	6	5
Odchylenie standardowe	1,52	2,41	2,32	2,59	2,37

Oceny dokonano w skali 1–10, gdzie 1 – bardzo źle, a 10 – bardzo wysoko.

Źródło: wyniki badań własnych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że doradcy preferowali indywidualne spotkania z rolnikami i mieszkańcami wsi, ponieważ uznawali je za najbardziej skuteczne. Umożliwiają one dostosowanie oferty doradczej do indywidualnych oczekiwań odbiorcy (rolnika). Wadą tego rodzaju doradztwa jest wyższy koszt realizacji programu doradczego. Zaletą doradztwa grupowego, internetowego czy masowego jest niższy koszt realizacji przekazu, ale wadą mniejsza skuteczność oddziaływań doradczych. Z tego też względu dobrze jest łączyć proponowane formy doradztwa i dostosowywać je do tematyki przekazu, możliwości organizacyjnych i finansowych.

Podsumowanie i wnioski

Doradcy w pracy z rolnikami i mieszkańcami wsi wykorzystywali szeroki wachlarz form i metod oświatowo-doradczych. Najczęściej stosowanymi formami doradztwa były szkolenia stacjonarne i zdalne, a najrzadziej kursy zdalne i wyjazdowe. Doradcy najczęściej w pracy doradczej wykorzystywali podające metody oświatowe, rzadziej metody poszukujące, a najrzadziej różne metody aktywizujące. Do preferowanych przez doradców metod praktyczno-doświadczalnych należały pokaz i demonstracja rolnicza. Za najbardziej skuteczną formę doradztwa uznano doradztwo indywidualne, ponieważ umożliwia ono precyzyjne dostosowanie treści i zakresu porady do potrzeb i oczekiwań odbiorcy. Z kolei doradztwo grupowe czy masowe jest bardziej ekonomiczne, ale mniej skuteczne.

Biorąc pod uwagę fakt, że w badaniach uczestniczyła co piąta osoba zatrudniona w państwowych jednostkach doradztwa rolniczego na stanowisku doradcy lub specjalisty, uzyskane wyniki wypełniają lukę badawczą i uprawniają do formułowania takich wniosków i uogólnień. Jednocześnie wskazują na potrzebę przeprowadzenia dalszych, pogłębionych badań w zakresie metodyki pracy doradczej. Istnieje potrzeba pogłębienia badań w obszarach:

- uwarunkowania (kryteria) wyboru form i metod doradczych. W dotychczasowej literaturze, sprzed dwóch, a nawet trzech dekad, najczęściej wskazywane były następujące kryteria wyboru form i metod pracy doradczej: umiejętności doradcy posługiwania się określonymi formami i metodami, środki, jakimi dysponowali w swojej pracy, cechy odbiorcy oddziaływań doradczych (wykształcenie, osobowość, liczba osób, ich potrzeby i możliwości) oraz problem, który miał być rozwiązany. Należałoby potwierdzić ich aktualność, uwzględniając nowe warunki pracy i obowiązki doradców rolniczych;
- nowa, dotychczas w poradownictwie niewyodrębniona forma doradcza, jaką jest doradztwo cyfrowe. Zachodzi potrzeba określenia jego roli w pracy doradcy, jak też zakresu i możliwości wykorzystania tej formy w doradztwie w Polsce. Szczególną uwagę powinno się skupić na aplikacjach mobilnych, które mogą zrewolucjonizować polskie doradztwo rolnicze, dostarczając rolnikom informacji i spostrzeżeń w czasie rzeczywistym w celu usprawnienia procesu podejmowania decyzji, tzw. doradztwo mobilne. Jest to zagadnienie podejmowane już przez badaczy w innych krajach (Sharma i in., 2021; Steinke i in., 2021; Adla i in., 2025), którzy podkreślają ważną rolę technologii informacyjno-komunikacyjnych, takich jak: telecentra, internet, systemy informacji geograficznej, komputery, telefony komórkowe (za pośrednictwem wiadomości głosowych i tekstowych, filmów i aplikacji mobilnych) w rozwiązywaniu problemów związanych z rolnictwem.

Literatura

Adla, S., Aravindakshan, A., Tyagi, A., Guntha, R., Ponce-Pacheco, M. A., Nagi, A., Pastore, P., Pande, S. (2025). Participatory development of mobile agricultural advisory driven by behavioural determinants of adoption. *Journal of Environmental Management*, 374, 124140. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2025.124140>

- Bogusz, M., Kiełbasa, B. (2021). Formy i metody doradztwa w agrobiznesie na podstawie działalności szkoleniowej ośrodków doradztwa rolniczego w dobie pandemii COVID-19. *Turystyka i Rozwój Regionalny*, 16, s. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.22630/TIRR.2021.16.16>
- Boland, H. (1995). *Podstawy komunikowania w doradztwie*. Poznań: Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie.
- Jachimowicz, E., Tabor, K. (1998). *Metody pracy oświatowo-doradczej*. W: *Zagadnienia doradztwa rolniczego*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Maziarz, C. (1970). *Metodyka pracy instruktorskiej w rolnictwie*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne.
- Maziarz, C. (1977). *Andragogika rolnicza*. Warszawa: PWN.
- Okoń, W. (2023). *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Przychodzeń, Z. J. (1992). *Zarys dydaktyki doskonalenia zawodowego w rolnictwie*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Sharma, U., Chetri, P., Minocha, S., Roy, A., Holker, T., Patt, A., Joerin J. (2021). Do phone-based short message services improve the uptake of agri-met advice by farmers? A case study in Haryana, India *Climate Risk Management*, 33, 100321. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.crm.2021.100321>
- Sikorska-Wolak, I., Krzyżanowska, K., Parzonko, A. J. (2014). *Doradztwo w zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej obszarów wiejskich*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Steinke, J., Etten van, J., Müller, A., Ortiz-Crespo, B., Gevel van de, J., Silvestri, S., Priebe J. (2021). Tapping the full potential of the digital revolution for agricultural extension: an emerging innovation agenda. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 19, s. 549–565. DOI: <https://doi.org/10.1080/14735903.2020.1738754>
- Wawrzyniak, B. M. (2000). *Doradztwo w agrobiznesie*. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku.
- Zawisza, S. (2003). *Procesy komunikowania w doradztwie. Teoria i badania empiryczne*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy.

Forms and methods of advisory interventions in state agricultural advisory units

Abstract. The aim of the article is to present the most frequently used forms and methods of advisory interventions by agricultural advisors. The research was conducted in 2024 using the diagnostic survey method with the standardised questionnaire technique and involved 716 advisors employed in state agricultural advisory units in Poland. The results obtained show that the most common forms of counselling were on-site and remote training, and that counsellors most often used expository teaching methods in their work. The preferred hands-on methods employed by advisors included demonstrations and agricultural shows. One-to-one counselling was considered the most effective form of counselling.

Keywords: advisory work methodology, agricultural advisory, advisory form, advisory method, digital advisory